

Limes – 2020

*A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve*

*Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II*

*Scientific Bulletin
of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education*

KÉSZÜLT A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR
Alap

ISSN 2411-4081

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ

LIMES

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці ІІ

2020
Випуск VII
Том 2

Берегове–Ужгород
2020

Науковий вісник «LIMES» засновано у 2014 році та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці ІІ. У науковому віснику публікуються наукові статті викладачів та студентів Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці ІІ, а також дослідження українських та іноземних учених угорською, українською та англійською мовами. Цей том об'єднує праці з історії, етнографії, мовознавства, педагогіки та соціальної географії.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації

Серія КВ №20762-10562Р від 08.05.2014 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці ІІ (протокол №1 від 10.02.2020 р.)

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Льдіко Орос, кандидат педагогічних наук (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ)

ВІДПОВІДАЛЬНІ РЕДАКТОРИ:

Мелінда Орбан та Олександр Добош (видавничий відділ, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Адальберт Бовді, доктор фізико-математичних наук, професор (кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Адальберт Рац, доктор філософії з природничих наук (кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Бейла Надь, кандидат біологічних наук, доцент (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Віра Протопопова, доктор біологічних наук, професор (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Емьовке Бергхауер-Олас, доктор філософії з галузі соціальні та поведінкові науки (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Золтан Кормочі, доктор філософії з галузі філологічні науки (відділення угорської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Золтан-Шандор Варга, доктор біологічних наук, професор-емерит (кафедра еволюційної зоології та біології людини, Дебреценський університет), Ібоя Самборовскі-Нодь, кандидат історичних наук (кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Ілона Лехнер, доктор філософії з галузі філологічні науки (відділення англійської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Йосип Молнар, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Катерина Дудич, доктор філософії з галузі філологічні науки (відділення угорської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Лорант-Денеши Давід, габілітований доктор у галузі «регіональні науки», професор (Інститут економіки та розвитку регіонів, Університет ім. Святого Іштвана), Маргарета Кейс, кандидат історичних наук (відділення угорської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Марія Ген, кандидат біологічних наук, габілітований доктор у галузі «науки про довкілля» (кафедра ботаніки, Університет ім. Святого Іштвана), Олександр Бергхауер, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Олена Біда, доктор педагогічних наук, професор (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Роберт Бачо, доктор економічних наук, професор (кафедра обліку і аудиту, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Тетяна Чонка, кандидат філологічних наук (відділення української філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Томаш Врабель, кандидат філологічних наук, доцент (відділення англійської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Юдіта Павлович, кандидат педагогічних наук (відділення української філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Юрій Жиуц, доктор технічних наук, професор (кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Юрій Чотарі, кандидат історичних наук (кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ)

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ЗА ВИПУСК:

Василь Брензович, кандидат історичних наук (Благодійний фонд за ЗУІ)

ТЕХНІЧНЕ РЕДАГУВАННЯ: *Мелінда Орбан та Олександр Добош*

ВЕРСТКА: *Вікторія Товтін*

КОРЕКТУРА: *Льдіко Гріца-Варцаба, Олександр Кордонець та Томаш Врабель*

ДИЗАЙН ОБКЛАДКИ: *Ласло Везжел*

УДК: *Бібліотечно-інформаційний центр «Опацої Черє Янош» при ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ*

За зміст опублікованих статей відповідальність несуть автори.

Друк наукового вісника здійснено за підтримки уряду Угорщини.

Засновник: Благодійний фонд Закарпатського угорського педагогічного інституту (від 2016 року Благодійний фонд За Закарпатський угорський інститут)

Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ (Адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Веб-сторінка: www.kmf.uz.ua Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua Тел.: (00 380-3141) 4-28-29) та ТОВ «РІК-У» (Адреса: вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88000. Електронна пошта: print@rik.com.ua)

Поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»

© Автори, 2020

© Редактори, 2020

ISSN 2411-4081

UKRAJNA OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYOS MINISZTERIUMA
II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA

LIMES

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

2020
VII. évfolyam
2. kötet

Beregszász–Ungvár
2020

ETO 001.89(058)

L 67

A LIMES című tudományos évkönyv 2014-ben alapított és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsának határozata alapján jelenik meg. A tudományos évkönyv a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanárainak, hallgatóinak munkáit, valamint ukrainjai és külföldi tudósok magyar, ukrán és angol nyelvű tanulmányait adja közre. A LIMES jelen kötete a történet-, a néprajz-, a nyelv- és a neveléstudomány, valamint a társadalomföldrajz különböző területeit öleli fel.

Nyomatott tömegtájékoztatói eszközök állami nyilvántartásának igazolása:

széria: KB № 20762-10562P; kiadta: Ukrajna Állami Nyilvántartási Szolgálat 2014.05.08-án.

Kiadásra javasolta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa (2020.02.10., 1. számú jegyzőkönyv).

FŐSZERKESZTŐ:

dr. Orosz Ildikó, PhD (Pedagógia és Pszichológia Tanszék, II. RF KMF)

FELELŐS SZERKESZTŐK:

Dobos Sándor és Orbán Melinda (Kiadói Részleg, II. RF KMF)

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

prof. dr. Bacsó Róbert, a közgazdaság-tudományok doktora (Számvitel és Auditálás Tanszék, II. RF KMF), dr. Berghauer Sándor, PhD (Földtudományi és Turizmus Tanszék, II. RF KMF), dr. Berghauer-Olasz Emőke, PhD (Pedagógia és Pszichológia Tanszék, II. RF KMF), prof. dr. Bódi Béla, a fizika- és matematikatudományok doktora (Matematika és Informatika Tanszék, II. RF KMF), prof. dr. Bida Olena, a neveléstudományok doktora (Pedagógia és Pszichológia Tanszék, II. RF KMF), dr. Csatáry György, PhD (Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék, II. RF KMF), dr. Csonka Tetyána, a nyelvtudományok kandidátusa (Ukrán Tanszéki Csoport, Filológia Tanszék, II. RF KMF), prof. dr. habil. Dávid Lóránt Dénes (Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézet, Szent István Egyetem), dr. Dudics Katalin, PhD (Magyar Tanszéki Csoport, Filológia Tanszék, II. RF KMF), dr. habil. Höhn Mária, a biológiai tudományok kandidátusa (Növénytan Tanszék, Szent István Egyetem), dr. Karmacs Zoltán, PhD (Magyar Tanszéki Csoport, Filológia Tanszék, II. RF KMF), dr. Kész Margit, PhD (Magyar Tanszéki Csoport, Filológia Tanszék, II. RF KMF), dr. Lechner Ilona, PhD (Angol Tanszéki Csoport, Filológia Tanszék, II. RF KMF), dr. Molnár József, PhD (Földtudományi és Turizmus Tanszék, II. RF KMF), dr. Nagy Béla, a biológiai tudományok kandidátusa, docens (Biológia és Kémia Tanszék, II. RF KMF), dr. Pavlovics Judit, a neveléstudományok kandidátusa (Ukrán Tanszéki Csoport, Filológia Tanszék, II. RF KMF), prof. dr. Protopopova Vira, a biológiai tudományok doktora (Biológia és Kémia Tanszék, II. RF KMF), dr. Rác Béla, PhD (Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék, II. RF KMF), Szamborovszkyné dr. Nagy Ibolya, PhD (Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék, II. RF KMF), prof. dr. Varga Zoltán Sándor, a biológiai tudományok doktora, professor emeritus (Evolúciós Állattani és Humánbiológiai Tanszék, Debreceni Egyetem), dr. Vrabély Tamás, a nyelvtudományok kandidátusa, docens (Angol Tanszéki Csoport, Filológia Tanszék, II. RF KMF), prof. dr. Zsigic György, a műszaki tudományok doktora (Matematika és Informatika Tanszék, II. RF KMF)

A KIADÁSÉRT FELEL:

dr. Brenzovics László, PhD (Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Jótékonyági Alapítvány)

MŰSZAKI SZERKESZTÉS: *Dobos Sándor és Orbán Melinda*

TÖRDELÉS: *Tótin Viktória*

KORREKTÚRA: *Gricza-Varcaba Ildikó, Kordonec Olekszandr és Vrabély Tamás*

BORÍTÓTERV: *Vezsdel László*

ETO-BESOROLÁS: *a II. RF KMF Apáczai Csere János Könyvtára*

A közölt tanulmányok tartalmáért a szerzők a felelősek.

A tudományos évkönyv megjelenését Magyarország Kormánya támogatta.

Alapító: Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola Jótékonyági Alapítványa (2016-tól Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Jótékonyági Alapítvány)

Kiadó: a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Cím: 90 202 Beregszász, Kossuth tér 6. Honlap: www.kmf.uz.ua E-mail: foiskola@kmf.uz.ua Tel.: (00 380-3141) 4-28-29) és a „RIK-U” Kft. (Cím: 88 000 Ungvár, Gagarin u. 36. E-mail: print@rik.com.ua)

Nyomdai munkák: „RIK-U” Kft.

© A szerzők, 2020

© A szerkesztők, 2020

ISSN 2411-4081

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2020

ISSN 2411-4081

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
FERENC RÁKÓCZI II TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN COLLEGE
OF HIGHER EDUCATION

LIMES

Scientific Bulletin
of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

2020
Issue VII
Volume 2

Berehove–Uzhhorod
2020

UDC 001.89(058)

L 67

The scientific bulletin "LIMES" was established in 2014 and is published according to the resolution of the Academic Council of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education. The scientific bulletin publishes the academic studies of students and teachers of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, as well as academic articles of researchers from Ukraine and abroad in Hungarian, Ukrainian and English languages. The given volume of "LIMES" contains academic studies and articles in History, Ethnography, Philology, Pedagogy and Human Geography.

**Certificate of State Registration of Printed Mass Media, Series KB, No. 20762-10562P,
Issued by the State Registration Service of Ukraine on the 8th of May, 2014**

*Recommended to publication by the Academic Council of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian
Hungarian College of Higher Education, record No.1 of February 10, 2020*

EDITOR-IN-CHIEF:

Ildikó Orosz, PhD (Department of Pedagogy and Psychology, Transcarpathian Hungarian College)

MANAGING EDITORS:

Melinda Orbán and Sándor Dobos (Publishing Department, Transcarpathian Hungarian College)

EDITORIAL BOARD:

Béla Bódi, D.Sc. in Physics and Mathematics, professor (Department of Mathematics and Computer Science, Transcarpathian Hungarian College), *Béla Nagy, C.Sc. in Biology, associate professor* (Department of Biology and Chemistry, Transcarpathian Hungarian College), *Béla Rácz, PhD* (Department of History and Social Sciences, Transcarpathian Hungarian College), *Emőke Berghauer-Olasz, PhD* (Department of Pedagogy and Psychology, Transcarpathian Hungarian College), *György Csatóry, PhD* (Department of History and Social Sciences, Transcarpathian Hungarian College), *Ibolya Szamborovszky-Nagy, PhD* (Department of History and Social Sciences, Transcarpathian Hungarian College), *Ilona Lechner, PhD* (English Language and Literature Branch, Philology Department, Transcarpathian Hungarian College), *József Molnár, PhD* (Department of Geography and Tourism, Transcarpathian Hungarian College), *Judit Pavlovics, C.Sc. in Pedagogy* (Ukrainian Language and Literature Branch, Philology Department, Transcarpathian Hungarian College), *Katalin Dudics, PhD* (Hungarian Language and Literature Branch, Philology Department, Transcarpathian Hungarian College), *Lóránt Dénes Dávid, PhD, Dr. habil, professor* (Institute of Regional Economics and Rural Development, Szent István University), *Margit Kész, PhD* (Hungarian Language and Literature Branch, Philology Department, Transcarpathian Hungarian College), *Mária Höhn, C.Sc. in Biology, Dr. habil* (Department of Botany, Szent István University), *Olena Bida, D.Sc. in Pedagogy, professor* (Department of Pedagogy and Psychology, Transcarpathian Hungarian College), *Róbert Bacsó, D.Sc. in Economics, professor* (Department of Accounting and Auditing, Transcarpathian Hungarian College), *Sándor Berghauer, PhD* (Department of Geography and Tourism, Transcarpathian Hungarian College), *Tamás Vrabely, C.Sc. in Philology, associate professor* (English Language and Literature Branch, Philology Department, Transcarpathian Hungarian College), *Tetyána Csonka, C.Sc. in Philology* (Ukrainian Language and Literature Branch, Philology Department, Transcarpathian Hungarian College), *Vira Protopopova, D.Sc. in Biology, professor* (Department of Biology and Chemistry, Transcarpathian Hungarian College), *Yurij Zhiguts, D.Sc. in Technical Sciences, professor* (Department of Mathematics and Computer Science, Transcarpathian Hungarian College), *Zoltán Sándor Varga, D.Sc. in Biology, professor emeritus* (Department of Evolutionary Zoology and Human Biology, University of Debrecen), *Zoltán Karmacs, PhD* (Hungarian Language and Literature Branch, Philology Department, Transcarpathian Hungarian College)

RESPONSIBLE FOR PUBLISHING:

László Brenzovics, PhD (Charitable Foundation "In support of the Transcarpathian Hungarian College")

TECHNICAL EDITING: *Melinda Orbán and Sándor Dobos*

PAGE PROOF: *Viktória Tótin*

PROOF-READING: *Ildikó Gricza-Varcaba, Olekszandr Kordonec and Tamás Vrabely*

COVER DESIGN: *László Vezsdel*

UNIVERSAL DECIMAL CLASSIFICATION (UDC): *Apáczai Csere János Library of Transcarpathian Hungarian College*

Authors are responsible for the content of academic studies and articles.

The publication of the scientific bulletin is sponsored by the government of Hungary.

Founder: Charitable Foundation of Transcarpathian Hungarian Pedagogical College (after 2016 Charitable Foundation "In support of the Transcarpathian Hungarian College")

Publishing: Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (Address: Kossuth square 6, 90202 Berehove, Ukraine. Website: www.kmf.uz.ua E-mail: foiskola@kmf.uz.ua Tel.: (00 380-3141) 4-28-29) and "RIK-U" LLC (Address: Gagarin Street 36, 88000 Uzhhorod, Ukraine. E-mail: print@rik.com.ua)

Printing: „RIK-U” LLC.

© The Authors, 2020

© The Editors, 2020

ISSN 2411-4081

© Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2020

Зміст

<i>Ганга Андраш</i> : Делікатна мрія (від)будови угорської нації	15
<i>Чобо Б. Штенге</i> : Доля оператора. Смерть Петра Лисюка в Хусті 14 березня 1939 року	27
<i>Чобо Б. Штенге</i> : Джерела про концентраційний табір «Думен», що функціонував за режиму А.Волошина в 1938-1939 роках	39
<i>Роберт Бачо</i> : Орден Василян на Закарпатті з початку появи до початку ХХ століття.....	49
<i>Олександра Боднар – Жужанна Варга</i> : Жінки-селянки після колективізації (перші результати порівняльних досліджень Закарпаття та Угорщини).....	63
<i>Оксана Ферков</i> : До питання про локалізацію середньовічних монастирів паулінів на території сучасного Закарпаття (за матеріалами писемних джерел та топоніміки).....	81
<i>Іштван Шандор</i> : Зображення репресивної радянської системи у новелі Ласла Балли «Осінні берези»	99
<i>Роберт Варга</i> : Жандармерія Ужанського комітату у 1881–1914 роках.....	111
* * *	
<i>Адель Гал</i> : Диктування пісень та їх тексти на відспівуваннях (заупокійних молитвах) та похоронах.....	137
* * *	
<i>Іштван Янк</i> : Мовна дискримінація і упередження стосовно угорських вчителів Закарпаття	143
<i>Аніта Марку</i> : Думка педагогів, що викладають угорську як іноземну мову, про стан викладання угорської мови на Закарпатті.....	171
<i>Габрієлла Томазі – Тімеа Томазі</i> : Вплив налагоджених зв'язків та наданої підтримки на вивчення та збереження в діаспорі угорської мови: приклади Бразилії та Чилі.....	183
<i>Еніке Товт-Орос</i> : Віртуальний мовний ландшафт органів місцевого самоврядування Берегівського району	199
<i>Крістіан Вароді</i> : Можливі способи використання цифрових технологій та Інтернету при вивченні англійської мови	209

* * *

Елек Густі: Вплив мультимедійних засобів на культуру навчання студентів 225

Ілона Густі: Використання завдань з моніторингу у процесі підготовки вчителів англійської мови 237

Бейло Нодь – Крістіан Берец – Тібор Нодь – Бейло Балог: Вплив науково-дослідної роботи на розвиток природознавчої компетентності учнів 249

* * *

Мирослав Дністряньський – Наталія Дністряньська: Вплив різноспрямованих міграційних рухів на формування етнографічних відмінностей населення Українських Карпат 267

* * *

Календар подій (2019/2020 навчальний рік) 279

Tartalom

<i>András Hanga: A magyar nemzet(újja)építés kényes ábrándja.....</i>	15
<i>B. Stenge Csaba: Az operatőr végzete. Peter Liszjuk halála Huszton 1939. március 14-én.....</i>	27
<i>B. Stenge Csaba: Források a Volosin-rezsim 1938–1939-ben működő Dumenhegyi koncentrációs táboráról.....</i>	39
<i>Bacsó Róbert: A bazilita szerzetesrend tevékenysége Kárpátalján a kezdetektől a XX. század elejéig</i>	49
<i>Bodnár Alexandra – Varga Zsuzsanna: Falusi nők a kollektivizálás után (Egy kárpátaljai és magyarországi összehasonlítás első eredményei)</i>	63
<i>Ferkó Okszána: A mai Kárpátalja területén egykor működő középkori pálos kolostorok lokalizálásának kérdéséhez (írott források és helynevek alapján).....</i>	81
<i>Sándor István: A szovjet megtorló hatalom ábrázolása Balla László „Őszi nyárfák” című művében.....</i>	99
<i>Varga Róbert: Ung vármegye csendőrsége 1881–1914 között.....</i>	111
* * *	
<i>Gál Adél: Az énekdiktálás és annak szövegei temetések és virrasztások alkalmával.....</i>	137
* * *	
<i>Jánk István: Nyelvi diszkrimináció és előítéletesség kárpátaljai magyartanároknál.....</i>	143
<i>Márku Anita: A magyart mint idegen nyelvet oktató tanárok véleménye a MID-oktatásról Kárpátalján.....</i>	171
<i>Thomázy Gabriella – Thomázy Timea: A kapcsolattartás és a támogatás hatása a diaszpórában élők magyar nyelvoktatására és nyelvmegőrzésére – Brazília és Chile. Esettanulmány.....</i>	183
<i>Tóth-Orosz Enikő: A beregszászi járási önkormányzatok virtuális nyelvi tájképe</i>	199
<i>Várad Krisztián: A digitális technológiák és az internet használatának lehetséges módjai az angol nyelv oktatásában.....</i>	209
* * *	
<i>Huszi Elek: A multimédiás eszközök hatása a diákok tanulási kultúrájára</i>	225
<i>Huszi Ilona: Megfigyelési feladatok használata az angoltanárképzésben.....</i>	237

<i>Nagy Béla – Berecz Krisztián – Nagy Tibor – Balogh Béla: A diákkutatás és kísérletezés hatása a tanulók természettudományos érdeklődésének és kompetenciájának fejlődésére</i>	249
---	-----

* * *

<i>Dnyisztrjanszkij Miroszlav – Dnyisztrjanszka Natalija: A többirányú migrációs mozgások hatása az Ukrán-Kárpátok etnográfiai különbségeinek kialakulására</i>	267
---	-----

* * *

Eseménynaptár (2019/2020-as tanév).....	279
---	-----

Contents

<i>Hanga András: A Dangerous Dream in (Re)building the Hungarian Nation</i>	15
<i>Csaba B. Stenge: Demise of the Cameraman. The Death of Peter Lysiuk in Khust on 14 March 1939</i>	27
<i>Csaba B. Stenge: Sources about the Voloshyn Regime's Concentration Camp at Dumen Hill in 1938–1939</i>	39
<i>Róbert Bacsó: The Basilite Monastic Order in Transcarpathia from the Beginning to the Beginning of the 20th Century</i>	49
<i>Alexandra Bodnár – Zsuzsanna Varga: Village Women after Collectivisation (The First Results of Comparative Research between Transcarpathia and Hungary)</i>	63
<i>Oksana Ferkov: On the Issue of Localization of the Medieval Monasteries of Pauline Order on the Territory of Modern Zakarpattia Region (Based on the Materials of Written Sources and Toponymics)</i>	81
<i>István Sándor: The Depiction of Soviet Retaliatory Power in László Balla's “Autumn Poplar Trees”</i>	99
<i>Róbert Varga: Ung County Gendarmerie in 1881–1914</i>	111
* * *	
<i>Adél Gál: The Texts of Funerals and Vigilances – the Song-Dictation</i>	137
* * *	
<i>István Jánk: Language Discrimination and Prejudice of Teachers of Hungarian in Transcarpathia</i>	143
<i>Anita Márku: The Opinion of In-Service Teachers of Hungarian as a Foreign Language on Teaching Hungarian as a FL in Transcarpathia</i>	171
<i>Gabriella Thomázy – Timea Thomázy: The Impact of Liaison and Support on the Teaching of Hungarian and Language Maintenance in the Diaspora: A Case Study of Brazil and Chile</i>	183
<i>Enikő Tóth-Orosz: The Virtual Linguistic Landscape of Local Self-Governments in Berehove District</i>	199
<i>Krisztián Váradi: Possible Ways of Integrating Digital Technologies and the Internet into EFL Instruction</i>	209

* * *

Elek Huszti: The Influence of Multimedia Devices on the Students' Study Culture.....	225
Ilona Huszti: Using Observation Tasks in English Teacher Training	237
Béla Nagy – Krisztián Berecz – Tibor Nagy – Béla Balogh: The Impact of Student Research and Experiments on the Improvement of Their Scientific Interest and Competence.....	249

* * *

Miroslav Dnistryanskyi – Nataliya Dnistryanska: Effects of Multidirectional Migra- tion Movements in the Formation of Ethnographic Differences of the Popula- tion of the Ukrainian Carpathians	267
---	-----

* * *

Events Calendar (2019/2020 academic year)	279
---	-----

A multimédiás eszközök hatása a diákok tanulási kultúrájára

Rezümé. Magyarországon, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye keleti részén, a Beregi kistérség 27 településén vizsgáltam a fiatalok esélyét a szegénység és társadalmi kirekesztődés kockázatának elkerülésére. Emellett a társadalmi egyenlőtlenség egyik új dimenzióját, a digitális egyenlőtlenséget is figyelembe vettem. A legfontosabb cél az volt, hogy megismerjük, az itt élő 14 éves tanulók mennyire veszélyeztetettek a társadalmi kirekesztődés hagyományos tényezői mentén, mennyiben érintettek ezen új egyenlőtlenség terén. A tanulók multimédiás eszközökkel való ellátottságának feltárása mellett az eszközhasználat jellemzőit, valamint az iskolai IKT-használat fokát és az innovatív eszközök tanulásban játszott szerepét vizsgáltam. A tanulmányban a kutatásom második kérdéskörének eredményeit szeretném közreadni, amely a multimédiás és IKT-eszközök használatának következményeit vizsgálta a gyerekek tanulási kultúrájára nézve.

Kulcsszavak: szegénység, társadalmi kirekesztődés, digitális kirekesztődés, multimédiás eszközök, Bereg, általános iskola, IKT, internet, közösségi média

Резюме. У східній частині Соболич-Сотмар-Березької області Угорщини ми досліджували можливість запобігання розвитку бідності та соціальної ізоляції серед молоді 27 населених пунктів Березького регіону. У ході дослідження було виявлено ще один новий вимір соціальної диференціації – цифрова нерівність. Основною метою було виявити, наскільки знаходяться під загрозою традиційних факторів соціальної ізоляції підлітки віком 14 років, що проживають у цьому регіоні, й поряд з цим ступінь впливу нової цифрової нерівності на них. Крім цього, нами висвітлено забезпеченість учнів мультимедійними пристроями, характеристики їх використання, ступінь використання ІКТ у школах та досліджено роль інноваційних пристроїв у навчанні. У цій статті ми публікуємо результати другого етапу моїх досліджень, які висвітлюють наслідки дослідження використання мультимедійних та ІКТ пристроїв у залежності від культури навчання дітей.

Ключові слова: бідність, соціальна ізоляція, цифрова ізоляція, мультимедійні пристрої, Берег, початкова школа, ІКТ, інтернет, суспільні медіа

Abstract. I examined how young people can avoid poverty or becoming socially excluded in 27 villages and towns of the subregion of Hungary located in the east part of Szabolcs-Szatmár-Bereg County. Alongside with that I searched the new dimension of social inequality that is the digital inequality. My main goal was to reveal how much the teenagers at the age of 14 living in this area are influenced by the common factors of social exclusion. I showed the degree the students are supplied with multimedia devices, the characteristics of usage, the frequency of using ICT during the lessons at schools, as well as their role in the process of studying. In this article I would like to share the results of the second part of my research, which studied the influence of using ICT and multi-media devices on the children's culture of studying.

Keywords: poverty, social exclusion, digital exclusion, multimedia devices, Bereg, primary school, ICT, internet, social media

* PhD, Babeş-Bolyai Tudományegyetem Kolozsvár, Szociológia és Szociálismunkás-képző Kar.

* Доктор філософії у галузі соціологічних наук, Бабеш-Боляйський університет Клуж-Напока, Факультет соціології та навчання соціальних працівників. * PhD, Babeş-Bolyai University of Kolozsvár, Faculty of Sociology and Social Work. E-mail: husztielek@vipmail.hu

A tanulmány elméleti háttere

A XX. és a XI. század gazdasága, valamint társadalmának felépítése jelentősen eltér egymástól. Ennek a különbségnek az okozója a technika rohamos fejlődése, ami megváltoztatta az emberek életét, szórakozási és kapcsolattartási szokásait. Az egész világ egységesül, globalizálódik, a tér- és időkorlátok kitolódnak, a modern kommunikációs eszközök megváltoztatják a társadalmat. Egy olyan társadalomban, amelyben bármiről szerezhetünk információt, szükség van arra, hogy ne csak megszerezzük, hanem értelmezzük is a kapott tudásanyagot. Így napjainkban a hangsúly a komplex problémamegoldó képességen, a hatékony kommunikációs készségen, az információkezelésen, a kreatív és produktív technológia használatán, illetve az ezekkel összefüggő új tudás előállításának képességén van (Cisco: Assessment & Teaching of 21st Century Skills 2010).

A mai gyerekek rendkívül fogékonyak a modern technológiai vívmányokra, már fiatal korban elsajátítják a különböző technikai eszközök használatát. Így ez túl jó lehetőségnek kínálkozik ahhoz, hogy a pedagógusok elszalasszák ezen eszközök oktatásban való használatát.

Alapvetően szinte minden technológiai eszköz alkalmas arra, hogy valamilyen módon alkalmazzák őket az oktatás bizonyos területein. Mayben 2010-ben a feltörekvő technológia kifejezést használta arra a célra, hogy lefedjen általa minden újonnan megjelenő hardvert és szoftvert, amit a tanítási vagy a tanulási folyamat során alkalmazni lehet (Heinonen 2015).

Az elmúlt években a hordozható technikai eszközök népszerűsége – például az okostelefonok és táblagépek – nagymértékben növekedett. Ezek az eszközök olyan műszaki jellemzőkkel rendelkeznek, mint a vezeték nélküli internetcsatlakozás lehetősége, kamera és más médiafelvevők, illetve egyéb olyan szolgáltatások, amelyeket a tanárok speciális pedagógiai célokra használhatnak fel, bővítve ezzel saját kompetenciáikat is. Tény, hogy az általános iskolás tanulók nagy része mindennap magával viszi okostelefonját az iskolába, ezért a hordozható technikai eszközök kategóriája a legértékesebb célcsoport az IKT eszközök oktatási célra történő felhasználásának szempontjából.

További fontos tényező, hogy az országok kormányainak többsége előszere-ttel támogatja az IKT-eszközök használatát az oktatásban (pályázatok kiírása), és segítséget nyújt ahhoz is, hogy az iskolák tantervükbe integrálhassák a legújabb eszközök használatát.

Az IKT-s eszközök használatának terjesztése a magyarországi oktatáspolitikának is kiemelt területe. Az ország Nemzeti alaptanterve tartalmazza az iskolában elsajátítandó kulcskompetenciákat, fejlesztési feladatokat. A kulcskompetenciák között ott szerepel a digitális kompetencia, mely jelöli az IKT-eszközök és az azok által közvetített tartalmak magabiztos, etikus használatát a munka, a társas kapcsolatok, a kommunikáció és a szabadidő területén, valamint az ezek megvalósulásához szükséges készségeket, tevékenységeket (A Kormány 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról, 2012).

A magyar kormány 2016-ban fogadta el Magyarország Digitális Oktatási Stratégiáját, melynek célja a digitális írástudás elterjesztése. A DOS helyzetelemzésében részletesen bemutatja a hazai digitális oktatás problémáit. A legfontosabbak ezek közül:

- Magyarországon a digitális szövegértés fejlesztése még nem eléggé hangsúlyos területe az oktatásnak.
- Az IKT-eszközök használata a pedagógusok körében elenyésző, a meglévő eszközöket nem használják ki.
- Az egyes intézmények között nagymértékű különbségek vannak az eszközellátottság területén.
- A digitális kompetenciafejlesztés megjelenik a Nemzeti alaptantervben, de azok teljesítéséhez a pedagógusok nem kapnak segítséget.
- Az elmúlt években nőtt az IKT-eszközök száma az iskolákban, a meglévő eszközpark korszerűsítése azonban elmaradt. A modern multimédiás eszközökhöz (projektor, interaktív tábla) korszerűtlen számítógéppark társult.
- A nem megfelelő sáv szélesség miatt a tantermek nagy részében problémás vagy lehetetlen az online tartalmak elérése.
- A tanítási órák több mint 25%-ban IKT-s eszközt alkalmazó tanárok aránya 20% alatt van.
- A pedagógusok digitális kompetenciája általában alap szintű.
- Az IKT-s eszközök a tanítást és nem a tanulást segítik.
- Magyarországon az oktatás tankönyvalapú és nem digitális tartalmú, szemben a nemzetközi trendekkel.
- A pedagógusokat segítő Nemzeti Köznevelési Portál és a Sulinet Digitális Tudásbázis használata nem jellemző.

A nem megfelelő IKT-s környezetű intézmények nem képesek a munkaerőpiacra való megfelelő felkészítésre, a tanulók figyelmének tartós lekötésére, a tudományos eredmények naprakész követésére, nagymértékű adminisztrációs terhet rónak a pedagógusokra, nincs lehetőség az elektronikus mérés-értékelésre (Magyarország Digitális Oktatási Stratégiája 2016).

A helyzeten a kormány különböző pályázatok kiírásával igyekszik javítani, amelyeknek forrásaiból az iskolák IKT-s eszközparkja bővíthet, korszerűsödhet. Ez azonban a szegényebb társadalmi rétegből származó diákok otthoni hátrányát nem képes kompenzálni.

Az IKT-eszközök oktatásban történő elterjedésében nagy szerepe van az iskolák vezetői innovációt támogató magatartásának, valamint a pedagógusok pozitív hozzáállásának. Az ő felelősségük választani a rendelkezésre álló IKT-s eszközök közül, majd ezeket eredményesen beilleszteni módszertani repertoárjukba. Az IKT-s eszközök gyors fejlődése miatt nélkülözhetetlen a pedagógusok továbbképzésének, fejlődésének biztosítása. Azonban, mint arra Molnár György rámutat, ezeknek az eszközöknek a használata veszélyeket is rejt magában. Ilyenek például az írásjelek elhagyása vagy a nyelvhasználat átalakulása (2008). Ezek a változások viszont természetesen, törvényszerűek.

Az általam vizsgált beregi települések oktatási intézményei az IKT alapú oktatás szükségességét fontosnak érzik, igyekeznek nagy hangsúlyt helyezni a digitális kompetencia területének erősítésére. Ez a célkitűzés az intézmények pedagógiai programjában is jelen van.

A szükséges eszközpark (számítógépek, laptopok, interaktív táblák) mellette mellett, hozzáadott pedagógiai értéként megjelenik az erre irányuló oktatási szemléletváltás is, a tanítási órák megtervezésekor az oktatási célok között rendszeresen szerepel a digitális kompetencia fejlesztése.

Digitális tananyagokat is igyekeznek beszerezni és használni a beregi iskolák, főképpen az alábbi műveltségi területekre koncentrálva: magyar nyelv és irodalom, matematika (amelyek az országos kompetenciamérések két fő területét képezik), valamint a természetismeret, biológia, történelem tantárgyakhoz. Egyéb, az internetről letöltött, vagy saját készítésű digitális tartalmú oktatási anyagot is használnak a pedagógusok.

A digitális technológia fejlődése megállíthatatlan. Az egyetlen megoldás, ha az oktatás lépést tud tartani ezzel a fejlődéssel. Kutatásom eredményeivel ösztönözni igyekszem a Beregben található oktatási intézmények vezetőit, pedagógusait a fejlődés szükségszerűségének belátására, az eszközök nagyobb mértékű használatára, az önképzés fontosságára, a továbbképzéseken való részételre.

A kutatás módszertana

Kutatásom helyszíne a Beregi tájegység volt, mely Szabolcs-Szatmár-Bereg megye tiszaháti részén helyezkedik el, a Szatmár–Beregi-síkság része. A trianoni határok meghúzásával az egykori történelmi Bereg megye megmaradt 27 települése tartozik ide, központja Vásárosnamény, mely a beregi falvakkal együtt alkotja 2004-től kezdve a Vásárosnaményi kistérséget. Ennek a kistérségnek a fejlődését számos tényező hátráltatja, a települések szerkezetén túl az ország keleti részében való elhelyezkedés, az országosnál lényegesen rosszabb foglalkoztatási helyzet, a romák magas aránya vagy a jelentős elvándorlás, mely inkább a képzettebb rétegeket érinti. Igaz, itt az országosnál kedvezőbb természetes szaporulatot találunk, de e mögött a jelenség mögött a magasabb termékenységgel bíró, képzetlenebb, szegényebb rétegek állnak.

Munkámat kvantitatív módszerrel végeztem. A kérdőíves felmérés 73 kérdést tartalmazott 8 fejezetre osztva. A 6. fejezet kérdései a tanulási szokások és multimédia-használat között fellelhető összefüggések feltárására irányultak, melynek eredményeit jelen tanulmányban kívánom bemutatni.

A kérdőívet 280 diák töltötte ki 2017 januárjában. A Beregi tájegység 27 településéből 12-ben működik általános iskolai felső tagozat. A kutatásban a 8. osztályos tanulók vettek részt, azonban volt olyan intézmény, ahol a 7–8. évfolyam öszszevont osztályként működött. Így került a mintába 16 fő 7. osztályos tanuló, a 8. osztályosok létszáma 264 fő volt. A kérdőív kitöltése önkéntes és teljesen anonim volt, nem tartalmazott olyan információt, amely alapján kitöltője beazonosítható lenne. Az adatokat Excel táblázatkezelő programban rögzítettem.

A vizsgált minta nagy része (98,5%) 12–15 éves, többnyire falvakban lakó (83%), 7–8. osztályos általános iskolás diák, akik között a fiúk (58%) vannak többségben. A tanulók nagy része (86,8%) 3–6 fős családban él, mindkét szülőjével együtt (81,8%). Az egyszülős családokban élő gyerekek (14,7%) többsége az édesanyjával él egy háztartásban (11,8%). Magas a 3 vagy több gyermekes családok aránya (42,1%), valamint a roma tanulóké (50,5%). A vizsgált tanulók kisebb részének vannak csak diplomás szülei, akik között a nők vannak többségben (nők 22,9% férfiak 14,6%). A gimnáziumot végzett szülők esetében is a nők dominanciája állapítható meg, (nők 14,3%, férfiak 9,3%). A férfiak közül a legtöbben szakmunkásképzőt végeztek (46,8%), míg a nőknek közel negyede (27,5%) szerzett ilyen végzettséget. Az anyák egyharmadának csupán általános iskolai végzettsége van (33,6%), ez az arány az apáknál alacsonyabb (27,1%).

A kérdőív adatainak feldolgozása és elemzése a Microsoft Excel táblázatkezelő és diagramkészítő program, valamint az SPSS statisztikai programcsomag alkalmazásával történt.

A hipotézisek tesztelésére többféle statisztikai módszer került alkalmazásra (Pearson-féle korrelációs, Spearman-féle rangkorrelációs vizsgálat, varianciaanalízis, keresztábla és diszkriminancia elemzés, két mintás t próba).

A kérdőíves felmérés eredményei

A kutatásomban részt vevő tanulók életében meghatározó szerepet töltenek be napjaink innovatív multimédiás eszközei. 81,4%-uk érzi úgy, hogy ezek birtoklása egyfajta előnyt jelent számukra társaikkal szemben. 48,6%-uk szerint ezekkel az ember boldogabb, 47,5%-uk szerint pedig sikeresebb életet élhet. A diákok 26,1%-ka érezte már magát hátrányban, amiért nem volt elég modern valamelyik eszköze, vagy mert nem tudta használni a világhálót, 35%-uk pedig azért, mert nem volt elég „menő” az okostelefonja. 36,4%-uk véleménye szerint hátrányban vannak azok a fiatalok, akik elzárkóznak a közösségi médiában való szerepléstől. A diákok 66,4%-ának véleménye szerint javulna a Beregben élők társadalmi helyzete az ingyenes internetszolgáltatás révén.

Felmérésemből kiderült, hogy a beregi 14 éves korosztály multimédiás eszközökkel való ellátottsága az országos adatokkal összevetve is jónak mondható. A tanulók 93,2%-ka rendelkezik saját mobiltelefonnal, 90%-uk okostelefonnal, 65,7%-uk asztali számítógéppel 40,7%-uk laptoppal/notebookkal, 48,6%-uk táblagéppel, 47,9%-uk plazma/LCD-televízióval. A diákok aktív használói a világhálónak és a közösségi médiának. 88,2%-uk naponta internetezik. Hétköznapokon 78,6%, hétvégén 83,3% a több órán át internetezők aránya. A tanulók 95%-a tagja valamelyik közösségi oldalnak (legnépszerűbb a Facebook és az Instagram), a napi felhasználók aránya 83,21%. A felhasználók 64,3%-a egy órát vagy ennél is több időt tölt el naponta ezeken az oldalakon.

Ebből következően a tanulmányaikban is egyre hangsúlyosabb ezen eszközök és tevékenységek szerepe. Minden második tanuló (49,6%) úgy gondolja,

hogya a jobb multimédiás eszközök és a gyors internetkapcsolat segítheti őket a jobb tanulmányi eredmény elérésében. 41,8%-uk ismereteik bővítésére leggyakrabban az internetet használja, 47,5%-uk pedig alkalmanként. Az otthoni tanulásban a tanulók 72,5%-át segíti az internet. 25%-uk nemmel válaszolt erre a kérdésre, melynek háttérében állhat otthonaik nem megfelelő eszközellátottsága és az internetkapcsolat hiánya. 88,6%-uk szerint szükséges internet az iskolai feladatok elvégzéséhez. 53,2%-uk úgy nyilatkozott, hogy gyakran szerzi ismeretanyagát az internetről, 33,9%-uk néha, 8,2%-uk soha. A könyvtárakat csak a válaszadók 10%-ka használja gyakran információszerzésre. Úgy tűnik, a kistérség diákjai egyre inkább kezdik felfedezni az internet tanulást segítő lehetőségeit.

Szomorú képet fest az informatikaórák minőségéről, hogy a tanulók csupán 62,5%-a gondolja úgy, hogy hasznát veszi az órán elsajátított tudásnak, míg 35,4%-uk vélekedett úgy, hogy annak semmilyen haszna nincsen. A tanulók jelentős része megfelelő számítógépes ismeretekkel rendelkezik, hiszen arra a kérdésre, hogy okoz-e nekik valamilyen nehézséget a számítógép használata, 81,8%-uk nemmel válaszolt. Viszont az is igaz, hogy 16,1%-uknak még saját bevallása szerint is problémát okoz a számítógép megfelelő használata, ez pedig 45 gyereket jelent, vagyis majdnem minden hatodik válaszadó küzd ilyen jellegű problémával. Érdekes, hogy a tanulók az informatika órákon megszerzett tudást nem értékelték nagyra, mégis sokan érzik úgy, hogy megfelelő számítógépes ismerettel rendelkeznek. Felmerül a kérdés, hogy ha nem az órákon, akkor hol szerezték meg a szükséges jártasságot. Nem túl pozitív, hogy informatikaórán kívül csak 37,5%-uk iskolájában használnak gyakran számítógépet, interaktív táblát vagy internetet, 49,3%-uknál néha, 10,7%-uknál viszont soha. Az iskolák alacsony IKT használata lehet az oka annak, hogy még nem minden gyerek tudatában kapcsolódott össze az internet a tanulással. A tanulók 81,4%-a szeretné, ha többet használhatnák a számítógépet és az egyéb innovatív eszközöket, míg 15%-uk nem szeretné ezt. Kérdés, hogy a mai, digitális társadalomban a megkérdezett tanulók egy része miért határolódik el ezen eszközök iskolában való használatától. A nem megfelelő számítógépes ismeretekkel rendelkezők aránya is hasonló volt, 16,1%. Így azt feltételezem, hogy ők azok, akik valószínűleg szégyellik társaik előtt, hogy nem értenek olyan magas szinten az IKT-eszközök használatához, és ezért nem is szívesen használják azokat.

A kutatás eredményei

Számos viselkedéstudományi kutatás bizonyítja, hogy a környezetünk eszközei triggerként, hívóingereként hatnak ránk. Feltételeztem tehát, hogy a vizsgált térségben élő gyermekek IKT-használatára is igaz ez. Az IKT-eszközök és a tanulás kapcsolatát számtalan tudományos kutatás vizsgálta már. Általánosan elfogadott, hogy ezeknek az eszközöknek fontos szerepük van az oktatás és a tanulás átalakításában, átalakulásában, modernizálásában (Molnár 2011; Huszti–Takács 2015). Kutatásom arra irányult, hogy ezek a pozitív összefüggések a vizsgált kistérségben élő tanulók esetében is fennállnak-e.

Elsőként a multimédiás eszközök használatának következményeit vizsgáltam. Ezen eszközök egymásra gyakorolt hatása törvényszerű, a különböző erősségű, szignifikáns kapcsolatokat ez a kutatás is megerősítette. A multimédiás eszközök mennyisége, az internethasználat változatossága, az e célból használt eszközök száma, a használat gyakorisága, a mobiltelefon-használat és a közösségi média-használat között pozitív irányú, egymást erősítő kapcsolatrendszer található. Ezen eszközök és tevékenységek használata pozitív irányban korrelál a szülői felügyelettel, ami pedig erős, szignifikáns összefüggésbe hozható a szülői segítségnyújtással ($p < 0,000$, $r = 0,504$). Kutatásom azonban elsősorban arra irányult, hogy ezen eszközök megléte, használata hogyan befolyásolja a diákok tanulási szokásait. A kapcsolatot megtalálni nem volt könnyű feladat, hiszen a Spearman-féle rangkorrelációs vizsgálat nem talált ilyet. Összefüggéseket csak a khi-négyzet-próba során találtam, a tanulmányi eredmények és az internethasználat tartalmi elemei között.

Kérdőívemben a 26. kérdésnél 19 online tevékenységi kört adtam meg a válaszadó tanulók számára arra vonatkozóan, hogy élnek-e a felsorolt lehetőségekkel, avagy sem. A kapott válaszokat vettem össze az előző tanév végén elért tanulmányi eredményekkel. A 19 lehetőségből 8 mutatott szignifikáns összefüggést az iskolai eredményességgel, ami alátámasztja, hogy az internethasználat minőségi összetevői és a tanulmányi eredményesség között kapcsolat áll fenn.

Direkt kapcsolat áll fenn a „Tanuláshoz információt gyűjteni” ($p = 0,000$, Cramer $V = 0,435$), „Információkat keresni, pl. Google-t használni” ($p = 0,000$, Cramer $V = 0,415$), „Böngészni, olvasgatni” ($p = 0,000$, Cramer $V = 0,321$) lehetőségek és az iskolai érdemjegyek között. Azok, akik ilyen tevékenységekre is használják az internetet, ténylegesen jobban is tanulnak. Az „E-mailezni” ($p = 0,021$, Cramer $V = 0,219$) és „Közösségi oldalakat látogatni” ($p = 0,027$, Cramer $V = 0,214$) kisebb hatáserősséggel (alacsonyabb Cramer V értékek), de szintén pozitív összefüggéseket mutat a tanulmányi eredményességgel. Ennek oka valószínűleg az intenzívebb információcsere és a folyamatosan „karbantartott” írásbeli, kommunikációs kompetenciák. Az „Online vásárlás” ($p = 0,03$, Cramer $V = 0,257$) hatása feltételezhetően csak indirekt kapcsolatban áll az iskolai eredményességgel, valószínűleg a jobb szocioökonómiai státusz miatt áll fenn a kapcsolat (megengedhetik maguknak az online „vásárolgatást”). Az online felületeken felfedezett filmek (szemben a már letöltött, torrent oldalról származó filmekkel) megtekintése ($p = 0,034$, Cramer $V = 0,209$) és az egyéb szoftverek letöltése, telepítése ($p = 0,035$, Cramer $V = 0,208$) pedig feltételez egyfajta szofisztikáltabb internethasználatot, amely azt sejteti, hogy az adott tanuló esetleg az iskolai feladatokhoz is elmélyültebben áll hozzá. Érdemes megjegyezni, hogy az „Elektronikus könyvtárt használni” ($p = 0,091$, Cramer $V = 0,185$) opció is a maga 10%-os szignifikancia szintjével, már kapcsolatban áll az iskolai eredményességgel – ebben az esetben viszont olyan kevés a használók aránya (37 fő), hogy az alkalmazott khi-négyzet-statisztika nem tudta kizárni a véletlenszerű hatások jelenlétét.

1. táblázat. Az internethasználat tartalmi elemeinek szignifikáns eredményei a vizsgált mintában

	P	CRAMER V	HASZNÁLÓK SZÁMA (FŐ)
TANULÁSHOZ INFORMÁCIÓT GYŰJTENI	,000	,435	167
INFORMÁCIÓKAT KERESNI, PL. GOOGLE-T HASZNÁLNI	,000	,415	206
BÖNGÉSZNI, OLVASGATNI	,000	,321	133
ONLINE VÁSÁROLNI	,003	,257	105
E-MAILEZNI	,021	,219	81
KÖZÖSSÉGI OLDALAKAT LÁTOGATNI	,027	,214	210
ONLINE FILMET NÉZNI TÉVÉS HONLAPOKRÓL	,034	,209	163
EGYÉB PROGRAMOKAT, SZOFTVEREKET LETÖLTENI	,035	,208	67
ELEKTRONIKUS KÖNYVTÁRT HASZNÁLNI	,091	,185	37
ONLINE ZENÉT HALLGATNI	,161	,169	211
FÓRUMOKAT OLVASNI, HOZZÁSZÓLNI	,200	,162	32
BLOGOKAT OLVASNI, ÍRNI, KOMMENTELNI	,205	,161	46
JÁTÉKOKAT LETÖLTENI SAJÁT SZÁMÍTÓGÉPRE	,235	,157	150
INTERNETES JÁTÉKOKKAL JÁTSZANI	,274	,151	150
ZENÉKET LETÖLTENI SAJÁT SZÁMÍTÓGÉPRE	,347	,142	179
FILMEKET LETÖLTENI SAJÁT SZÁMÍTÓGÉPRE	,362	,140	123
CHATSZOBÁBAN CHATELNI	,455	,130	106
AZONNALI ÜZENETKÜLDŐ RENDSZERT HASZNÁLNI	,514	,124	68
KÉPEKET ÉS/VAGY VIDEÓKAT MEGOSZTANI, FELTÖLTENI	,907	,075	126

Forrás: saját szerkesztés

Az eredmények azt mutatják, hogy a tanulók tanulmányi eredményeire a digitális kompetenciák megléte és azok minősége van hatással. Nem az a kulcsfontosságú kérdés, hogy rendelkezik-e a tanuló az adott eszközzel és használja-e azokat, hanem az, hogy mire használja és mennyire hatékonyan. Az általános iskolás tanulók jobb tanulmányi eredményeinek javításához elengedhetetlen a tanulók digitális tudásának bővítése. A 2. táblázatból kiderül, hogy minél jobb a tanulók iskolai teljesítménye, annál „hasznosabb” célokra használják a világhálót. Míg a kitűnő tanulók leggyakoribb tevékenysége a tanulást segítő információgyűjtés (91%), az internetről való információszerzés (89%), a közösségi médiahasználat (89%), az online zenehallgatás (73%) és az online filmnézés (73%), addig az elégséges átlagú tanulók kizárólag szórakoztató célból használják az internetet, közös-

ségi oldalakat látogatnak (65%), online hallgatnak (58%) vagy töltenek le (50%) zenét, töltenek le (46%) vagy játszanak online játékokat (46%). A tanuláshoz való információszerzésre már csak 15%-uk használja az internetet.

2. táblázat. Az internethasználat funkcióinak gyakorisága az év végi tanulmányi eredmények tükrében (%)

	ELÉGSÉGES	KÖZEPES	JÓ	JELES	KITÚNÓ
KÖZÖSSÉGI OLDALAKAT LÁTOGATNI	65	67	83	72	89
INFORMÁCIÓKAT KERESNI, PL. GOOGLE-T HASZNÁLNI	27	66	83	89	89
ONLINE ZENÉT HALLGATNI	58	77	80	85	73
BÖNGÉSZNI, OLVASGATNI	19	32	61	62	58
TANULÁSHOZ INFORMÁCIÓT GYŰJTENI	15	46	63	77	91
AZONNALI ÜZENETKÜLDŐ RENDSZERT HASZNÁLNI	12	23	29	28	24
E-MAILEZNI	4	24	39	33	31
CHATSZOBÁBAN CHATELNI	27	38	42	46	33
KÉPEKET ÉS/VAGY VIDEÓKAT MEGOSZTANI, FELTÖLTENI	35	48	47	44	47
ZENÉKET LETÖLTENI SAJÁT SZÁMÍTÓGÉPRE	50	61	71	72	62
FÓRUMOKAT OLVASNI, HOZZÁSZÓLNI	0	11	13	21	9
BLOGOKAT OLVASNI, ÍRNI, KOMMENTELNI	0	17	22	15	18
JÁTÉKOKAT LETÖLTENI SAJÁT SZÁMÍTÓGÉPRE	46	62	54	59	40
ONLINE FILMET NÉZNI TÉVÉS HONLAPOKRÓL	38	55	55	72	73
FILMEKET LETÖLTENI SAJÁT SZÁMÍTÓGÉPRE	31	48	48	48	38
EGYÉB PROGRAMOKAT, SZOFTVEREKET LETÖLTENI	4	21	25	38	29
ONLINE VÁSÁROLNI	15	28	51	36	49
INTERNETES JÁTÉKOKKAL JÁTSZANI	46	49	59	64	53
ELEKTRONIKUS KÖNYVTÁRT HASZNÁLNI	4	9	13	18	24

Forrás: saját szerkesztés

Következtetések

Kutatásom ismertetett fejezete tehát az internethasználat tartalmi elemei és az iskolai eredményesség közötti kapcsolatokat tárta fel. Azok a tanulók, akik a tanuláshoz az interneten keresnek információt, használják a Google-t, szeretnek böngészni, olvasgatni, jobban tanulnak, jobbak az iskolai eredményeik. Láthatuk, hogy a tanulók az iskolai feladatok megoldásában, az otthoni tanulásban nagymértékben támaszkodnak az internet ismeretanyagára. Annak, hogy ez nem mindenre igaz, oka lehet az eszközhiányon túl a nem megfelelő digitális kompetencia, mint arra a kutatásban részt vevő diákok utaltak is. Minden hatodik tanuló elégedetlen számítógépes tudásával és az iskolában sem szívesen használ IKT-eszközöket. A számítástechnika-órákon tanultaknak 35%-uk nem veszi hasznát. Az itt tanultak, mint a táblázatkezelés vagy a szövegszerkesztés nem jelentkezik digitális tudásként a hétköznapi életben vagy az informatikaórán kívüli oktatási folyamatban. Sokkal fontosabb számukra az egymástól átvett tudás, mint például a Facebook használatának ismerete. Az iskolák többségében, így a vizsgálatomban részt vevők esetében sem túl magas az IKT-eszközök számítástechnika órákon kívüli használata. A tanulók az iskolán kívül több innovatív eszközzel találkoznak, mint az intézményen belül. Ennek megfelelően olyan IKT-s képességekkel érkezhettek (például blogkészítés, twitterezés, podcastingolás) az iskolába, melyeknek a formális oktatás keretein belül nem sok hasznát veszik. A technológia tanításba, tanulásba történő integrálását több szempont alapján lehet támogatni. Fontos azonban, hogy ne a technológia határozza meg a változások irányát, az inkább a változások katalizátora kell, hogy legyen (Molnár 2011). Az új technológiák lehetőséget biztosítanak a digitális kompetencia innovatív módon történő elsajátítására, az oktatásba történő integrálására, ehhez azonban szükség van a tanárok IKT-s módszertani repertoárjának kibővítésére.

A jövő nemzedékének egy olyan munkaerőpiacon kell helyt állniuk, ahol a digitális kompetenciák megléte alapvető feltétel. Az *Innovációs és Technológiai Minisztérium Szakképzés 4.0.* című dolgozatában megfogalmazásra került, hogy a mai oktatás egyik fő feladata a fiataloknak a jövő munkaerőpiacára való felkészítése, melynek egyik jellemzője az egyre gyorsuló technológiai fejlődés. Egyre csökken a szakképzettség nélkül végezhető, betanított munkahelyek száma országunkban, az igény az informatikai, robotikai képzettségű szakemberek iránt viszont évről évre növekszik – olvasható a dolgozatban. A felnövekvő nemzedéknek más képességekkel, készségekkel kell rendelkeznie, mint szüleiknek. Az értékesnek számító tudás fogalma átalakult. A hatékony információkezelés, a digitális írástudás fontos része ezen új tudásnak. Nélküle egyre esélytelenebb a sikeres részvétel a munkaerőpiacon, ezzel együtt a társadalmi kirekesztődés kockázatának csökkentése. A digitális esélyteremtés megvalósulásában a kormány az oktatásnak és a képzésnek tulajdonítja a legnagyobb szerepet. A Digitális Oktatási Stratégia célja, hogy senki ne hagyhassa el az oktatást a szükséges digitális

kompetenciák elsajátítása nélkül. Az esélyegyenlőség megteremtése az állam, valamint az oktatási intézmények számára is fontos feladat. A digitális kirekesztődés kockázatára nézve ez azt jelenti, hogy minden diák számára elérhető kell, legyenek ugyanazok az innovatív eszközök. Meg kell teremteni a lehetőségét, hogy azok használatának elsajátításában se kerüljenek hátrányba a társadalom leszakadó rétegei. Mindennek elsődleges színtere az iskola kellene, hogy legyen, hiszen az intézmény elsődleges célja mindazon ismeretek, képességek, készségek átadása, melyre a tanulónak felnőtt, aktív állampolgárként szüksége lehet. Mind ezt lehetőleg olyan formában, ami a tanulókat ösztönözi az iskola keretein kívüli tanulásra. A kutatás eredményei arra világítanak rá, hogy olyan programok lehetnek eredményesek, melyek a másodlagos digitális megosztottság felszámolását célozzák meg. A másodlagos digitális megosztottság elleni küzdelem azonban igazán hatékony csak az elsődleges megosztottság eltüntetésével érhető el. Ennek megteremtése érdekében állami vagy települési szinten átgondolandó lehetőség lehetne az ingyenes internet-hozzáférés biztosítása az oktatásban részt vevők számára, felújított számítógépek, multimédiás eszközök tartós használatba adása. Továbbá a DOS fontos eleme a tanulók saját eszközeinek bevonása a tanítás-tanulás folyamatába. Erre ma még kevés példát láthatunk.

Kutatásommal céлом volt annak kiderítése, hogy a Beregi kistérség diákjai, milyen mértékben vannak birtokában a szükséges eszközöknek. Kevés kivételtől eltekintve azt kell mondanom, hogy megfelelő mértékben ellátottak digitális eszközökkel. Az iskolák és a tanulók eszközellátottsága is megfelel az országos átlagnak, és ha nem is a leginnovatívabb eszközökkel rendelkeznek, a lemaradás nem olyan mértékű, amely lehetetlenné tenné a digitális oktatás szélesebb körű kiterjesztését. A DOS-ban szerepel, hogy a szükséges eszközökkel nem rendelkező diákok számára az iskola biztosítja ezen eszközöket, valamint egy a saját eszközök beszerzését támogató program bevezetése is. Minél hamarabb valósulnak meg ezek a programelemek, annál közelebb kerülünk a digitális oktatás megvalósulásához. A tanulók digitális írástudásnak mérése ma még gyerekcipőben jár. Az országos kompetenciamérés területei a matematika, a szövegértés és az idegen nyelvismeret. A diákok digitális kompetenciájának mérésére is szükség lenne. Ugyan a kormány tervezte ennek bevezetését, de mostanáig erre nem került sor. A digitális kompetenciák elsajátításának elsődleges színtere az iskolán belül jelenleg az informatikaóra. A legtöbb iskolában azonban csak 6–8. osztályban van informatikaoktatás heti egy, másfél vagy nagyon ritkán két órában. A tantárgyon belül még mindig magas az elméleti anyag aránya. A térség szakemberei tisztában vannak vele, hogy matematikából és szövegértésből az Észak-alföldi régióban (ahová a vizsgált kistérség is tartozik) és a falvakban élők teljesítenek a legrosszabbul. Azonban azzal kapcsolatban, hogy a digitális készségek elsajátításában hol tartanak a diákok, nem rendelkeznek információval. A változáshoz elengedhetetlen lenne, hogy a pedagógusok felismerjék a kérdés fontosságát és az informa-

tikai szemlélet áthassa az egész oktatási folyamatot. A pedagógusok módszertani fejlődésének biztosítása, és a megfelelő, mindenki által könnyen elérhető digitális tananyag létrehozása nélkül valódi digitális oktatás nem várható az iskolákban. Marad a jelenlegi állapot, miszerint az IKT-eszközöket kizárólag a pedagógusok használják a szemléltetés modern változataként.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Magyar Közlöny: 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet. A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról. 2012, 66. sz. https://ofi.hu/sites/default/files/attachments/mk_nat_20121.pdf (Utolsó letöltés: 2020.03.28.)
2. CISCO: *Assessment and Teaching of 21st Century Skills*. <https://www.intel.com/tr/content/dam/www/public/emea/tr/tr/pdf/education/tools-and-resources/century21-skills-report.pdf> (Utolsó letöltés: 28.03.2020)
3. HEINONEN, PAAVO: *Modern Portable Technology in Environmental Education as part of Formal Curriculum Teaching*. Dissertation. University of Cumbria, Cumbria, 2015
4. HUSZTI ÉVA – TAKÁCS PÉTER: Médiahasználat a nyíregyházi ifjúság (15–29 évesek) körében: Új eszközök – új generáció? *Acta Medicinæ et Sociologica*, 2015, vol. 7. no. 20–21. 82–111.
5. Magyarország Digitális Oktatási Stratégiája. Digitális Jólét Program, Budapest, 2016. <http://www.kormany.hu/download/0/cc/d0000/MDO.pdf> (Utolsó letöltés: 2020.03.28.)
6. MOLNÁR GYÖNGYVÉR: Az információs-kommunikációs technológiák hatása a tanulásra és oktatásra. *Magyar Tudomány*, 2011, 172. évf. 9. sz. 1038–1047.
7. MOLNÁR GYÖRGY: Az IKT-val támogatott tanulási környezet követelményei és fejlesztési lehetőségei. *Szakképzési Szemle*, 2008, 24. évf. 3. sz. 257–276.

Л 67 **LIMES.** Науковий вісник Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці ІІ. 2020/Випуск VII/Том 2. Редакційна колегія: Ільдико Орос (головний редактор), Мелінда Орбан та Олександр Добош (відповідальні редактори) [та ін.] – Берегове–Ужгород: ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ – ТОВ «РІК-У», 2020. – 288 с. (угорською, українською та англійською мовами)

ISSN 2411-4081

Науковий вісник «LIMES» засновано у 2014 році та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці ІІ. У науковому віснику публікуються наукові статті викладачів та студентів Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці ІІ, а також дослідження українських та іноземних учених угорською, українською та англійською мовами. Цей том об'єднує праці з історії, етнографії, мовознавства, педагогіки та соціальної географії.

УДК 001.89(058)

Наукове періодичне видання

LIMES

Науковий вісник

Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці ІІ

2020 р.

Випуск VII

Том 2

**Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ №20762-10562Р від 08.05.2014 р.**

*Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці ІІ
(протокол №1 від 10.02.2020 р.)*

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Льдіко Орос, кандидат педагогічних наук (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ)

Відповідальні редактори:

Мелінда Орбан та Олександр Добош (видавничий відділ, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Адальберт Бовді, доктор фізико-математичних наук, професор (кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Адальберт Рац, доктор філософії з природничих наук (кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Бейла Надь, кандидат біологічних наук, доцент (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Віра Протопова, доктор біологічних наук, професор (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Емьовке Бергхауер-Олас, доктор філософії з галузі соціальні та поведінкові науки (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Золтан Кормочі, доктор філософії з галузі філологічні науки (відділення угорської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Золтан-Шандор Варга, доктор біологічних наук, професор-емерит (кафедра еволюційної зоології та біології людини, Дебреценський університет), Ібоя Самборовскі-Нодь, кандидат історичних наук (кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Лона Лехнер, доктор філософії з галузі філологічні науки (відділення англійської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Йосип Молнар, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Катерина Дудич, доктор філософії з галузі філологічні науки (відділення угорської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Лорант-Денеши Давід, забілітований доктор у галузі «регіональні науки», професор (Інститут економіки та розвитку регіонів, Університет ім. Святого Іштвана), Маргарета Кейс, кандидат історичних наук (відділення угорської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Марія Ген, кандидат біологічних наук, забілітований доктор у галузі «науки про довкілля» (кафедра ботаніки, Університет ім. Святого Іштвана), Олександр Бергхауер, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Олена Біда, доктор педагогічних наук, професор (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Роберт Бачо, доктор економічних наук, професор (кафедра обліку і аудиту, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Тетяна Чонка, кандидат філологічних наук (відділення української філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Томаш Врabelь, кандидат філологічних наук, доцент (відділення англійської філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Юдіта Павлович, кандидат педагогічних наук (відділення української філології, кафедра філології, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Юрій Жиуц, доктор технічних наук, професор (кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ), Юрій Чотарі, кандидат історичних наук (кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ)

Відповідальний за випуск:

Василь Брензович, кандидат історичних наук (Благодійний фонд за ЗУІ)

ТЕХНІЧНЕ РЕДАГУВАННЯ: *Мелінда Орбан та Олександр Добош*

ВЕРСТКА: *Вікторія Товтін*

КОРЕКТУРА: *Льдіко Гріца-Варцаба, Олександр Кордонець та Томаш Врabelь*

ДИЗАЙН ОБКЛАДКИ: *Ласло Веждел*

УДК: *Бібліотечно-інформаційний центр «Опаці Черч Янош» при ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ*

За зміст опублікованих статей відповідальність несуть автори.

Друк наукового вісника здійснено за підтримки уряду Угорщини.

Засновник: Благодійний фонд Закарпатського угорського педагогічного інституту (від 2016 року Благодійний фонд За Закарпатський угорський інститут)

Видавництво: **Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ** (адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua) *Статут «Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ» (Затверджено протоколом загальних зборів Благодійного фонду За ЗУІ, протокол №1 від 09.12.2019р., прийнято Загальними зборами ЗУІ ім. Ф.Ракоці ІІ, протокол №2 від 11.11.2019р., зареєстровано Центром надання адміністративних послуг Берегівської міської ради, 12.12.2019р.) та ТОВ «РІК-У» (адреса: вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88000. Електронна пошта: print@rik.com.ua) *Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року**

Поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»

Шрифт «Times New Roman». Папір офсетний, щільністю 80 г/м².
Ум. друк. арк. 23,4. Формат 70x100/16. Замовл. № 2285. Тираж 300.